Kun de røde firkanter er klikbare Det vil sige, **Dalarna**: Orsa, Ore, Boda, Bingjö, Rättvik Västerdalarna,, Värmland Jösse Härad, Hälsingland, Norge: Finnskog Røros Norsk fele, åbner I Google maps)

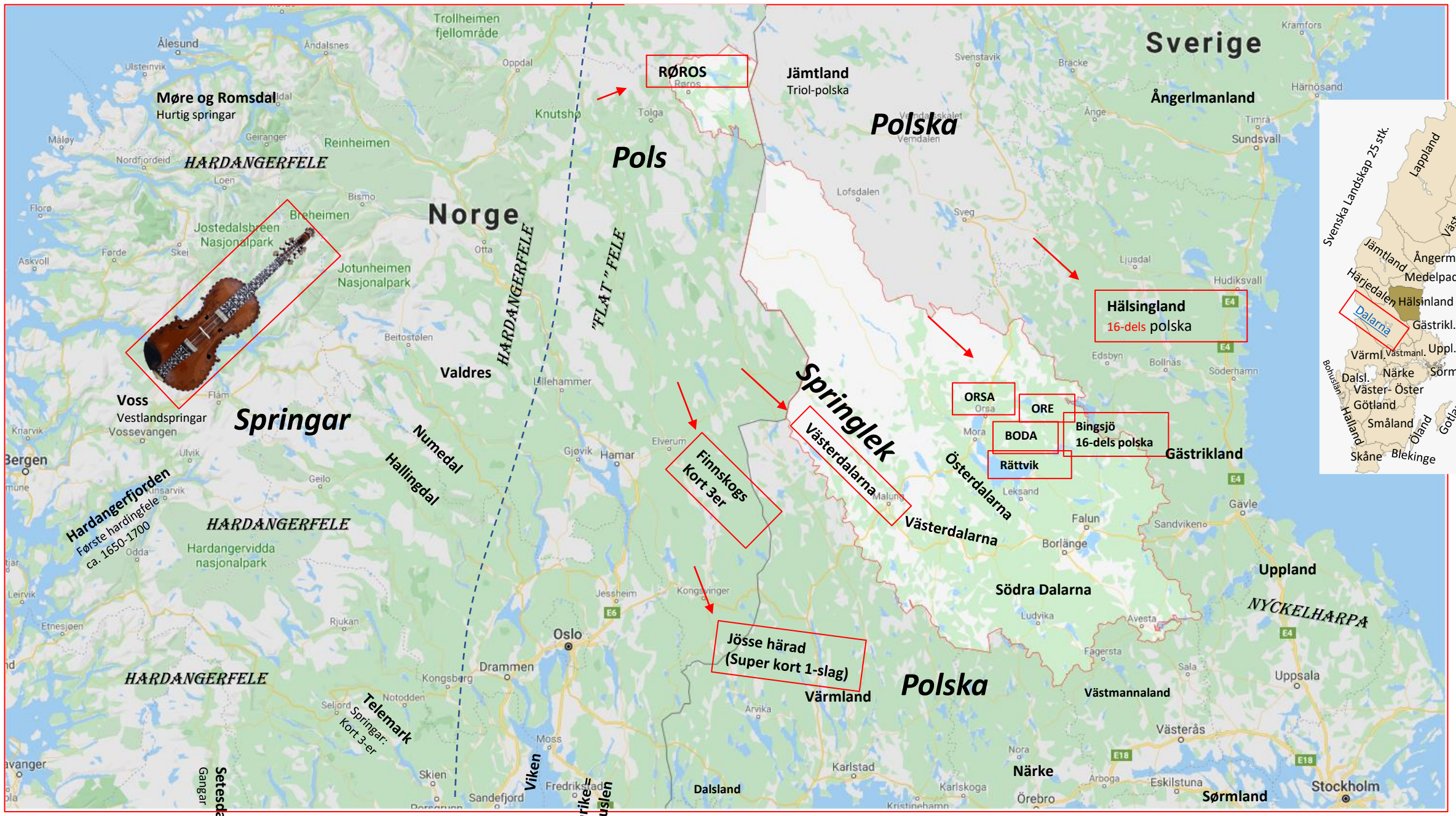

Klik på noden, der kommer op, så spiller den flere instruktioner på næste side

Side 5: Brugermanual til playeren på
side 6 Intro til kurset 25. marts
Side 7 Kursus program 25. marts

Noter til egnene på kortet

- Egn og by specifikke musikdialekter
  - Klik i de røde firkanter, og du kommer ind på en player, der har et stort antal melodier fra den pågældende egn/by
  - Du kan bruge playeren til at spille hele listen igennem, se noden, sætte hastigheden langsommere og lave A/B sløjfer for at gøre indlæringen af melodien hurtigere. A/B sløjferne kan gemmes.
  - Visse dele af Dalarna har hver by ikke kun sine egne melodier, men sin egen stilart (musikdialekt) at spille disse melodier
  - I andre dele er egnene lidt større, og det kan også være at kortet burde have flere byer, med egn specifik
  - Andre dele af kortet taler vi et helt Landskab (landskaber svarende til Det danske Fyn Sjælland og Jylland) er en gammel inddeling af Sverige der mest bruges turistmæssigt, idet den politiske inddeling Län, ofte (men ikke altid) går på tværs af de gamle lansdkaber. (Der er en oversigt over de svenske landskaber til højre i kortet)

- Kortet Dækker kun midt Sverige og det sydlige Norge.
- I Øst-dalarna har hver by sin egen musikaliske dialekt
- Det har de til dels også i Vest dalarna, her har vi valgt at lægge musikdialekterne sammen i en Västdala dialekt.
- Hälsingland har fået en dialekt, og her er det fortrinsvis Rull-polskorna som er repræsenteret.
- Värmland har fået en dialekt, men her er det mest Jösse härad dialekten der er repræsenteret.
- Norge er delt i et violin område (langs den svenske grænse) og et Hardangerfele område i syd- og vest Norge
- Jeg har sat en klikbar hardingfele ind hvor du kan høre (et meget lille) udvalg af den meget fede norske hardingfele tradition.
- I øvrigt er Norge repræsenteret med Røros-musikken og Finnskogs musikken
- (Se næste side for noter omkring den enkelte stilart)

Noter til de enkelte egne: **Sverige**

- I virkeligheden skal du selv prøve at karakterisere de forskellige egne, men her et lille hjælp i gang
- Boda
  - De fleste Danskere der starter at spille polska fra det viste område vil starte med Boda
  - Musikken har et karekteristisk forskudt 2 slag og musikken spille tit i store ”Boda spelmanslag”
- Orsa
  - Musikken fra Orsa er meget speciel, toslaget er meget forskudt, ofte afslutter man en reprise med en takt hvor man kun rammer det forskutte 2-slag
- Ore
  - Timas Hans, der vandt den første spillemandskonkurence udlyst af Anders Zorn i Gesunda 1906, kom fra Dalbyn i Ore
  - Stilarten kan være meget energisk såsom f.eks. Getingen, men også meget smukke ligsom Systerpolskorna
- Rättvik
  - Rättviks tradition har mange melodier fælles med både Bingsjö og Boda
  - Man kan sige att traditionen er mere avanceret med ofte meget avancerede rytmer og melodistrofer
- Bingjö
  - Bingsjö er mestendels 16-polskor hvor de tre taktslag, ofte kan man höre en forskydning indenfor de 4 sekstendele, hvor den förste er lidt længre og betonet.
  - Bingsjö ligger tæt på Hälsingland, hvor der også er en tydelig 16-dels tradition
- Västerdalarna
  - Melodierne bliver mere og mere rytmisk avanserede jo tættere man kommer på den norske grænse
  - Melodierne er ikke så tonerige som dem fra Österdalarna
- Värmland
  - Jösse Härads traditionen har været ud død, Musikgruppen genskapte musikdialekten i 1980-erne ud fra beskrivelser af dansen, og indflydelse fra norske musiktraditioner
  - 2-slaget ligger ekstremt tidligt i denne traditon som er meget suggestiv (medrykkende)
- Hälsingland
  - I virkeligheden er der mange forskellige dialekter i Hälsinglands musik, her er fokuseret på de karrekteristiske 16-dels polskaer og herunder dem med de så kaldte Rulleströg

Noter til de enkelte egne: **Norge**

- Røros
  - Røros-musikken har en karrekteristisk tidligt 2 slag
  - I øvrigt er msuikken meget spænstig
- Finnskogs
  - Udtrykket Finnskog kommer fra, at man de Finner der indvanrede i 17 og 18-hundredetallet til de svenske og norske skovegne, der var gode til den specielle landbrugs teknik, der heder svedje-brug, hvor man brænder et skovområde af og udnytter næringsværdien i asken i få år, för man flytter videre og brænder et andet skovområde af. Finnskogs polsen kommer fra de Norske finnskoger, der grener op til Sverige.
  - Finsskogsmusikken ligner rytmisk fele-musikken (springar) fra Telemark med det man på svensk kalder ”kort trea”. Med indisk rytmik notation . ***gam***-ma-la, ***gam***-ma-la, ta-gi
    - Nogen gange bliver dette skrevet i 8/8 takt hvor tonerne er grupperede 3,3,2 ottendele. Dette giver dog et falskt billede af hvor slagene ligger i nodebilledet, men når man spiller midi-filen får man faktisk den rigtige rytmiske fornemmelse
    - Det kan være svært (nærmest umuligt) at notere de andre polskaer og få et korrekt rytmisk udtryk i midi-filen, men finnskogspols-en bliver.
  - Typisk vil man denne tradition stampe takten ikke på 1 og 3 som i al anden polska men på 1. og 2. slag. (***gam***-ma-la ***gam***-ma-la ta-gi)

- ”Disclamer”
  - Alle disse kommentarer er selvfølgelig kun en overordnet ”guideline”
  - Den rigtige forståelse af de enkelte dialekter får du ved at lytte og spille dem, gerne sammen med indspilningern hvor du selvkritisk sammenligner dig med originalen
  - Vær ikke bange for at ødelægge dit eget udtryk. Alle spiller forskelligt, Det drejer sig om at efterabe, men at lære at spille smukt.

- Harding-fele
  - Norge deles op i et Hardangerfele (hardingfele eller bare fele) område og et Flat-fele (fiolin- eller violin-) område langs den svenske grænse. Det er ikke fordi at der ikke spilles violin Hardingerfele området eller omvendt. Hardangerfelen er typiskt stemt en halv tone til halvanden tone højere end en violin. Standarden er en tone det vil sige A-strengen er stemt i H.
    Hardangerfelen har 4 strenge som normalt er stemt i H E H Fiss (svarende til ”A-bass”) óg 4 eller 5 bordun-understrenge. Stemningen af understrengene har inspiret Grieg til introen i Per Gynt som bare klinger med. Der findes et utal af fele-stemninger ofte opkaldt efter morgenens himmelfarver. Selv om der nogen gange spilles harding-fele ”i lag” er Hardingfelemusiken udpræglet solomusik.
    Hardangerfelen har også mange dialekter. De vigtigste er: Telemark, Setesdalen, Hardanger, Hallingdal, Numedalen, Valdres, Vossaegnen og Møre og Romsdal. De vigtigste danse er Gangar, Springar, Vossarull og Halling. Springar-dansen er den der rytmisk ligner polsen. Telmarks-springeren og Finnskogspolsen ligner hinanden rytmisk med en 3+3+2 opdeling – (Gamala-gamala-tagi efter indisk rytmetælling) hvor man tramper takten på 1 og 2. Halling dansen er en solodans med meget akrobatik. Telegangeren og telespringeren er par danse som ligner hinanden i turene, men takten er forskellig hvor springeren er i 3-takt og gangeren er jævn. Hardangerfelen er rigt dekoreret med indlæg af perlemor og elfenben i gribebrædtet. ”sneglen” er et dragehoved. Og selv om felen er længere end en violin, på grund af de mange stemmeskruer, så er mensuren mindre det vil sige man skal holde fingrene tættere når man spiller fele.
    Der er tradition for, at man spiller rent (ikke tempereret) for at få understrengene til at klinge med.
    Klik på felen for at høre et lille udvalg af de smukke felemelodier. I mappen Fiolin-stemning har jeg lagt nogle melodier hvor jeg har transponeret dem en tone ned så man kan spille dem på.
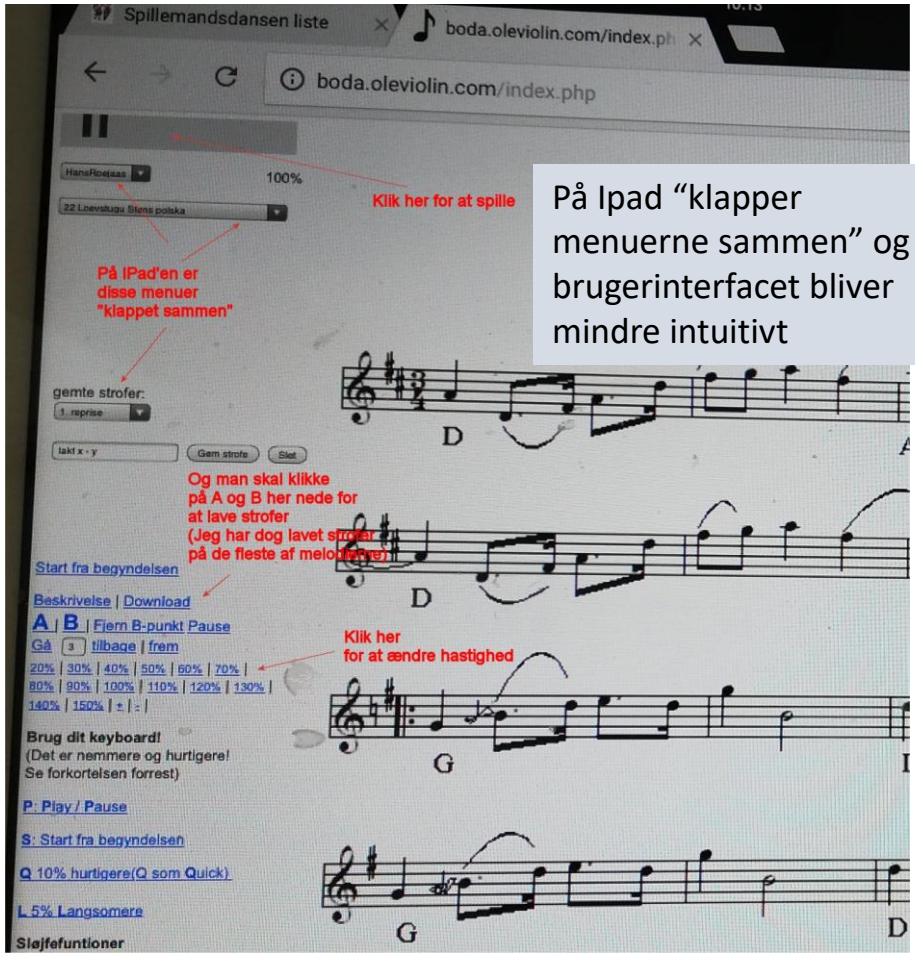
Manual til den player der kommer op når man klikker på de klibare røde firkanter